

X Konferencja z cyklu:
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

ZAGADNIENIE UMIĘDZYNARODOWIENIA POLSKICH
ODCINKÓW WARTY I NOTECI
W WYNIKU USTALEŃ TRAKTATU WERSALSKIEGO

Waldemar Sztukiewicz
Stowarzyszenie Geodetów Polskich

X Konferencja z cyklu

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej **Znaki graniczne na ziemiach polskich**

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Traktat Wersalski 1919

W wyniku obrad konferencji pokojowej w Paryżu(18.01-28.06.1919) został podpisany traktat pokojowy zwany też „wersalskim”. Traktat ten kończył rozpoczętą w 1914 r. Wielką Wojnę. Zakończenie tej wojny wymagało opracowania rozwiązań zapewniających przywrócenie i zapewnienie pokoju. I nad tymi zagadnieniami związanymi z przywróceniem „ładu pokojowego” w Europie obradowano na konferencji a podejmując kolejne rozwiązania liczone że zapewnią one trwałą pokój nie tylko w Europie . Jednym z ważnych zagadnień stało się zapewnienie wolności żeglugi na międzynarodowych rzekach europejskich wraz z ich dopływami wszystkim obywatelom i państwom.

X Konferencja z cyklu:
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Na konferencji pokojowej w Paryżu (18.01-28.06.1919 r.)

Postanowiono między innymi :

- udostępnić rzeki międzynarodowe dla statków i obywateli wszystkich zainteresowanych państw
 - zapewnić wolność żeglugi przez powołanie międzynarodowych komisji rzecznych
- Członkami tych komisji mieli być przedstawiciele państw nadrzecznych oraz państw postronnych (czyli tych które nie posiadały bezpośredniego dostępu do danej rzeki)

Konferencja z cyklu:
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo 29.06.2024

- Traktat wersalski 28.06.1919 r.
- Rozdział III
- Przepisy dotyczące się Elby, Odry, Niemna i Dunaju

1) POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 331

Zostają uznane za międzynarodowe:

Elba (Labe) począwszy od ujścia Weławy (Moldau) ;

Weława (Moldau) do Pragi;

Odra (Oder) do ujścia Opawy;

Niemen (Russtrom – Memel - Niemen) od Grodna;

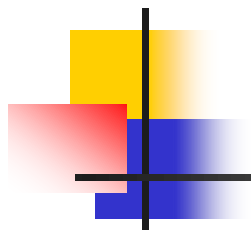
Dunaj od Ulmu

i każda spławna część tych sieci rzecznych

X Konferencja z cyklu:
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich.
Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Art. 331 cd.

.....i każda spławna część tych sieci rzecznych, która daje więcej niż jednemu państwu naturalny dostęp do morza z przeładowaniem lub bez przeładowania ze statku na statek, a także kanały boczne i łącznikowe, które będą przeprowadzane bądź w celu zdwojenia lub ulepszenia z natury spławnych części powyższych sieci rzecznych, bądź w celu połączenia dwóch z natury spławnych części tej samej rzeki.

Międzynarodowa rzeka Odra oraz jej dopływy (niektóre) :

Warta Noteć

X Konferencja z cyklu Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej Znaki graniczne na ziemiach polskich Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Artykuł z Czasopisma
Technicznego Rocznik L
1932 Lwów

Inż. Zygmunt Żarnecki, radca budown. w VI st. sl. z Urzędu Wojew. (DRP) w Kielcach — do Urzędu Wojew. (DRP) w Łodzi.

Henryk Gafiski, referendarz VII st. sl. z Min. Rob. Publ. — do Urzędu Wojew. (DRP) w Białymstoku.
Stanisław Knapik, referendarz VII st. sl. z Min. Rob. Publ. — do Urzędu Wojew. (DRP) w Poznaniu.
Inż. Stefan Rudolf, prowizor, referendarz VII st. sl. z Min. Robót Publ. — do Urzędu Wojew. (DRP) w Toruniu.

Inż. Eugenjusz Eberle, referendarz VII st. sl. z Urzędu Wojew. (DRP) w Tarnopolu — do Urzędu Wojew. (DRP) w Lublinie.

Przeniesienia na emeryturę.

Zarząd Centralny Min. Rob. Publ. w Warszawie:
inż. Zdzisław Warchałowski, Naczelnik Wydziału w IV st. sl., inż. Stanisław Kruk, Naczelnik Wydziału w IV st. sl., inż. Ernest Fryzendorf, Naczelnik Wydziału w V

st. sl., inż. Jan Kowalewski, radca ministerjalny w V st. sl., inż. Wacław Łęski, radca ministerjalny w VI st. sl., inż. Antoni Jankowski, radca min. VI st. sl.

Dyrekcja Dróg Wodnych w Wilnie: inż. Bogusław Bosiacki, Dyrektor Dróg Wodnych w V st. sl.

Urząd Wojew. (DRP) w Krakowie: inż. Marian Nawrocki, radca budow. w VI st. sl., inż. Witold Sośniak, radca budownictwa w VI st. sl.

Urząd Wojew. (DRP) we Lwowie: inż. Henryk Smulikowski radca budown. w VI st. sl.

Urząd Wojew. (DRP) w Kielcach: inż. Tadeusz Telatycki, Kierownik Oddziału w VI st. sl., inż. Stefan Wodnicki, referendarz w VII st. sl.

Urząd Wojew. (DRP) w Brześciu n/B.: inż. Julian Jotkiewicz, Kierownik Oddziału w VI st. sl.

Urząd Wojew. (DRP) w Poznaniu: inż. Stanisław Świątkiewicz, referendarz w VII st. sl.

Część nieurzędowa.

Inż. Alfred Konopka.

Sprawa umiędzynarodowienia polskich odcinków Warty i Noteci.

Traktat wersalski art. 331 uznał za rzeki międzynarodowe Odrę, od ujścia Opawy aż do morza, oraz te jej żeglowne dopływy, które dają naturalny dostęp do morza więcej niż jednemu państwu. Na tych wodach mają być statki i majątek każdego państwa traktowane tak jak statki i majątek własny, lub państwa najwięcej uprzywilejowanego, a opłaty pobierane mają służyć tylko na utrzymywanie i ulepszenie dróg wodnych. Art. 341 ustanawia dla Odry osobną Komisję międzynarodową, złożoną z 9 członków, a to 3-ech zastępców Prus i zastępców Polski, Czechosłowacji, Francji, Anglii, Danii i Szwecji. Komisja ta zebrała się po raz pierwszy w r. 1922, to też w roku bieżącym przypada więc pierwsze dziesięciolecie jej istnienia i z tego powodu wypada pracom tej Komisji poświęcić nieco uwagi; tem więcej, że Komisja jeszcze nie „urzęduje”; nie uzyskano bowiem jeszcze jednomyślnej zgody na treść statutu, a przedewszystkiem na określenie terytorjalnej kompetencji Komisji, — głównie z powodu oporu delegacji polskiej, która nie widzi potrzeby poddawania polskich odcinków Warty i Noteci pod kompetencję Komisji. Wśród sfer zainteresowanych żegluga i handlem w Polsce, ośmionych rzekomą swobodą żegluzi, stanowisko naszej delegacji wywoływało niejednokrotnie zdziwienie, bo nieznając istoty sprawy sądono mylnie, że Komisja „własnym kosztem” ulepszy nasze drogi wodne, na co my nie mamy pieniędzy.

Poszczególne etapy tej sprawy przedstawiają się następująco:

W roku 1922 ułożono ogólne ramy aktu żegluzi, który obejmie stosunki prawne, finansowe i celne żegluzi na międzynarodowej sieci Odry, lecz jak już wyżej wspomniano, nie udało się uzyskać zgody wszystkich członków na treść artykułu o terytorjalnych kompetencjach Komisji. Polska uważa, że według brzmienia art. 331 Tr. Wers. kompetencji Komisji nie mogą podlegać polskie odcinki Warty i Noteci (dopływów Odry), gdyż dają one dostęp do morza tylko Polsce. Delegaci Prus żądają umiędzynarodowienia Warty od Koła i Noteci od Gopla, zaś Czesi żądali najszerszej kompetencji, licząc na przedłużenie żeglowności Odry od Koźłowa do swego zagłębia. Morawskiej Ostrawy, oraz na ułatwienie dostępu do Gdańska przez Notecę, kanał bydgoski i Wisłę na podstawie

W styczniu 1924 r. zwrócono się do Ligi Narodów o rozstrzygnięcie sporu i Liga Narodów wysłała Komisję studjów złożoną z 3 osób, która zwięźliście całą sieć Odry i na podstawie własnych spostrzeżeń wydała następujące zalecenie niby kompromisowe: Komisja obejmie odcinek Warty od granicy Niemiec do Poznania i Notecę do Ujścia, zaś Polska zastosuje na drodze wodnej od Ujścia do Wisły przez Notecę i Kanał bydgoski zasady konwencji barcelońskiej o wolności żegluzi. Tego zalecenia nie mogliśmy przyjąć, bo Kanał bydgoski, jako łączący dwa dorzeczca nie podpada pod postanowienia ani traktatu wersalskiego, ani konwencji barcelońskiej, zresztą Polska konwencji tej nie ratyfikowała, — to też nie widząc możliwości uzyskania zgody, Komisja postanowiła w roku 1928 zwrócić się o rozstrzygnięcie do Trybunału haskiego o interpretację art. 331 Traktatu wersalskiego.

Trybunał w Hadze wydał swój wyrok 20 sierpnia 1929 r., lecz wyrok ten sprawy nie rozwiązuje. Trybunał nie przychylił się do tezy polskiej i uznał, że zainteresowanie Komisji międzynarodowej Noteci i Wartą nie kończy się na granicy polsko - niemieckiej, lecz, że sięga na całą żeglowną długość tych odcinków, ponieważ inna wykładnia byłaby sprzeczna z zasadą Konwencji barcelońskiej, stwierdzając jednak, że konwencja ta Polski nie obowiązuje. Trybunał zaleca szukać rozwiązania w postanowieniach Traktatu wersalskiego, a mianowicie w art. 331 (!!!) i dlatego należy na Warcie i Noteci oznaczyć górną granicę, dokąd ma sięgać to zainteresowanie międzynarodowe i do tej granicy winna też sięgać kompetencja Komisji!!!!???

W maju 1930 r. członkowie Komisji zwiedzili całą Odrę oraz Wartę od Koła do granicy pruskiej i Notecę od jeziora Gopla w dół, aby przekonać się w jakim stopniu rozwinięta jest żegluga na tych odcinkach i jak te odcinki wyglądają. W obojędnie tym poraz pierwszy delegatowi Polski towarzyszyło kilku naszych ekspertów, ograniczając się jednak tylko do objazdu Warty i Noteci, tymczasem delegatowi czeskosłowackiemu, nie mówiąc już o delegacji pruskiej, na każdym posiedzeniu towarzyszyło 4—5 ekspertów, nie więc dziwnie, że osamotniony delegat polski rezygnując zwykłe z pomocy własnych ekspertów, utrudniał tem samem swą pracę, zbyt ufając własnym siłom

OPRACOWANIE, DRUK I WYDAWIE WOJNICZEŃSKI INSTYTUTU GEOGRAFICZNEGO
WARSZAWA 1936.

X Konferencja z cyklu
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich
Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

X Konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

X Konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Traktat wersalski-nazewnictwo dotyczące rzek:

1. narodowa – przepływa w całości przez jedno państwo
2. wspólna – rozcina lub rozdziela ziemie min. dwóch państw
3. międzynarodowa – rzeka żeglowna łącząca się z morzem też przez swoje dopływy, płynąca przez min. dwa państwa
4. umiędzynarodowiona – podlega na żeglownym odcinku międzynarodowej komisji rzecznej

Międzynarodowe rzeki w II RP to:

Wisła, Warta, Noteć, Narew, Bug, Prut, Dniestr, Prypeć, Dźwina
i górny bieg Odry

O udziale Polski w komisjach rzecznych oraz nad określeniem statusu polskich rzek dyskutowano na konferencji w Wersalu

X Konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

ARTYKUŁ 332.

Na drogach, uznanych w artykule poprzednim za międzynarodowe, obywatele, rzeczy i flagi wszystkich Mocarstw będą traktowane na podstawie zupełnej równości, tak aby nie było żadnych różnic na niekorzyść obywateli, rzeczy i flag któregośkolwiek z tych Mocarstw, pomiędzy nimi a obywatelami, rzeczami i flagami samego Państwa nadbrzeżnego lub Państwa, którego obywatele, rzeczy i flagi korzystają z największego uprzywilejowania.

Jednak statki niemieckie nie będą mogły uprawiać przewozu linjami regularnymi podróży i towarów pomiędzy portami jednego i tego samego Mocarstwa sprzymierzonego lub stowarzyszonego bez specjalnego na to z jego strony zezwolenia.

ARTYKUŁ 333.

O ile niema postanowień przeciwnych w istniejącej Konwencji, będą mogły być pobierane od statków korzystających z drogi spławnej lub z dostępów do niej, opłaty zmienne, zależne od odcinka rzeki.

Opłaty te będą przeznaczone wyłącznie na pokrycie w sposób słuszny kosztów utrzymania żeglowności i ulepszeń rzeki i dostępów do niej oraz jako udział w pokryciu wydatków poniesionych w interesie żeglugi. Taryfa opłat będzie obliczona podług tych wydatków i wywieszona w portach. Opłaty będą tak ustalone, aby nie trzeba było szczegółowo rewidować ładunków, chyba, że powstało podejrzenie co do przemysłnictwa lub wykroczenia.

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

ARTYKUŁ 338.

System sformułowany w powyższych artykułach od 332 do 337 będzie zastąpiony przez taki, jaki wprowadzi Konwencja ogólna, która ma być ustanowiona przez Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone i zatwierdzona przez Związek Narodów, odnośnie do dróg splawnych, którym ta Konwencja przyzna charakter międzynarodowy. Konwencja ta będzie mogła się stosować do całości lub części wyżej wymienionych systemów rzecznych Elby (Labe), Odry, Niemna (Russtrom-Memel-Niemen) i Dunaju, jak również do innych składowych części tychże systemów rzecznych, które mogłyby się mieścić w określeniu ogólnem.

Niemcy zobowiązują się stosownie do postanowień artykułu 379 przystąpić do tejże Konwencji ogólnej jako też do wszelkich projektów rewizji porozumień międzynarodowych i obowiązujących regulaminów, ustanowionych w sposób przewidziany w poniższym artykule 343.

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024

ARTYKUŁ 341.

Odra będzie oddana pod zarząd międzynarodowej Komisji, do której wejdą:

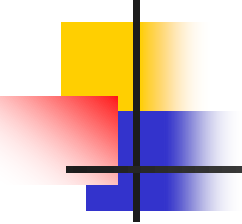
- 1 przedstawiciel Polski;
- 1 przedstawiciel Prus;
- 1 przedstawiciel Państwa czesko-słowackiego;
- 1 przedstawiciel Wielkiej Brytanji;
- 1 przedstawiciel Francji;
- 1 przedstawiciel Danji;
- 1 przedstawiciel Szwecji.

Uchwały Komisji będą ważne, choćby nawet niektórzy z tych przedstawicieli nie mogli być wyznaczeni w chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu.

X Konferencja z cyklu

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej **Znaki graniczne na ziemiach polskich**

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

-
-
- ROK 1922
 - Dla międzynarodowej sieci Odry Komisja opracowała ogólne ramy aktu żeglugi który obejmował zagadnienia prawne, finansowe i celne.
 - Polska oprotestowała te propozycje uważając że w myśl art.331 traktatu, polskie odcinki Warty i Noteci nie mogą podlegać kompetencji Komisji Międzynarodowej, ponieważ pozwalają one na dostęp do morza (Odrą do Szczecina) tylko Polsce.
 - Żądania do zmiany ustaleń aktu żeglugi wysunęli też inni członkowie Komisji m.in. Niemcy, Czesi.

X Konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Okres międzywojenny

W tym okresie Polska protestując przeciwko ustaleniom traktatu:

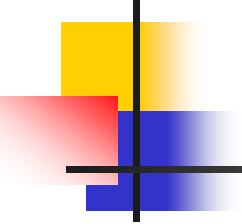
- skutecznie nie zezwoliła na „otwarcie” swoich rzek w tym Warty i Noteci
- uniknęła również poddania tych rzek międzynarodowej kontroli
- odrzucała zasadę wolnej żeglugi (obawiając się ekspansji niemieckiej)
- odrzucała międzynarodową kontrolę traktując to zobowiązanie jako zamach na suwerenność państwa
- podchodziła nieufnie do narzuconych jej przez mocarstwa „klausul rzecznych”

-

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

-
- Cytaty dotyczące konfliktów:
 -Można skonstatować, że konflikty powstawać będą zawsze, gdy podstawą myślenia jest własny interes, przeciwstawiający się interesowi innego państwa. Natomiast myśl o wspólnych wartościach i tworzeniu na ich podstawie różnych struktur społecznych (narodowych, wyznaniowych czy innych) oraz gospodarczych zapewnić może trwałe i zgodne współżycie. Problem tkwi w uzgodnieniu tych wartości. [*A. Gulczyński Wstęp str.12 Czas wolności czas przemian Wyd. PTPN Poznań 2019*]
-

X Konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Współcześnie

Wirtualny Informator rzeczny (WIR)

System informatyczny i aplikacja mobilna

Opracowany przez Wody Polskie dla:

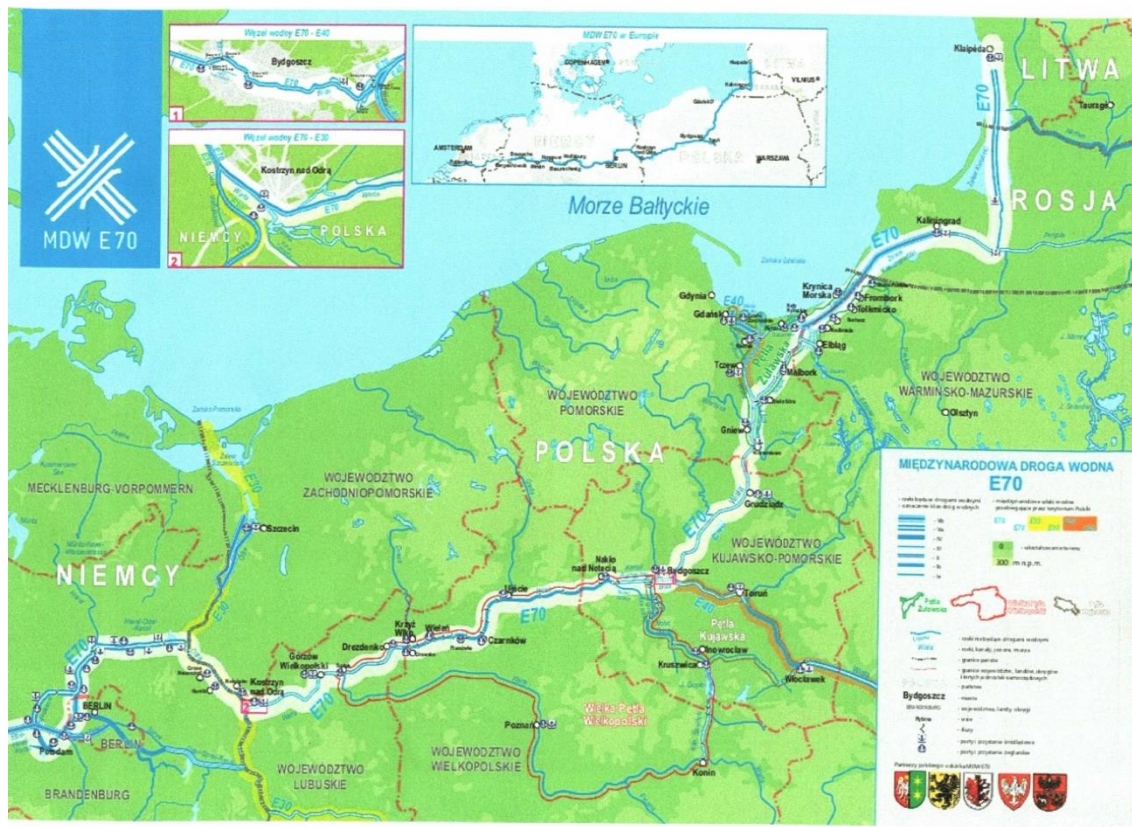
wodniaków, przedsiębiorców, organów administracji, itd..

System udostępnia m. innymi:

interaktywne mapy wskazujące szlaki żeglarskie, znaki nawigacyjne oraz urządzenia i budowle hydrotechniczne takie jak mosty, śluzy i jazy.

System zapewnia aktualną, wszechstronną i wiarygodną informację o śródlądowych drogach wodnych.

X Konferencja z cyklu
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich
Lusowo, 29 czerwiec 2024 r. **E-70 w Polsce**

X Konferencja z cyklu
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich
Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

■ **PROJEKT**

- „Koncepcja programowo-przestrzenna rewitalizacji śródlądowej drogi wodnej relacji wschód-zachód”
- Obejmuje drogi wodne: Odra, Warta, Noteć Kanał Bydgoski, Brda, Wisła, Nogat, Szarpawa, Zalew Wiślany(MDW E70)
- Jest to inicjatywa pięciu marszałków województw północnych
- Wdrażanie projektu w latach 2010-2030 - trzy etapy realizacji
- Wynik:
 - proekologiczny system multimedialnego transportu w turystyce
 - rozwój żeglugi śródlądowej i morskiej
 - rozbudowane: infrastruktura portowa, zaplecze turystyczne
 - uatrakcyjnienie turystyki zbiorowej w sąsiedztwie rzek

X konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024

Informacja z Polskie Radio 24 z dnia 12.06 2024 r.

Unia Europejska zainteresowana jest przywróceniem i unowocześnieniem żeglugi turystycznej (i drobnotowarowej) od Odry przez Wartę, Noteć i Kanał Bydgoski do Wisły i dalej na wschód do Kłajpedy(Litwa).

Proponowana jest rozbudowa sieci żeglugowej na wzór europejski.

X Konferencja z cyklu:

Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej

Znaki graniczne na ziemiach polskich.

Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Opracowano na podstawie:

1. Traktat wersalski 28.06.1919 (kopia przekładu wraz załącznikami)
2. Alfred Konopka „Sprawa umiędzynarodowienia polskich odcinków Warty i Noteci” Czasopismo Techniczne Lwów 1932 str.154-159
3. Agnieszka Kastory „Sprawa umiędzynarodowienia polskich rzek po pierwszej wojnie światowej” Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 2011 r. Prace historyczne z. 138
4. GISPLAY.PL 03.06.2024 „Wirtualny Informator Rzeczny pozwoli zaplanować trasę żaglówką lub kajakiem”
5. Bogusław Tomaszewski „Różnice i podobieństwa w oznaczeniu przebiegu granicy na rzekach: Wiśle, Odrze, Warcie, Gwdzie i Noteci” Konferencja w Muzeum Ziemi Czarnkowskiej 10.01.2024

X Konferencja z cyklu
Delimitacja i demarkacja granic Odrodzonej Rzeczypospolitej
Znaki graniczne na ziemiach polskich
Lusowo, 29 czerwiec 2024 r.

Opracowano na podstawie (c.d.):

6. Rzeczpospolita mapa – 1934 wyd. PHU Polkart Warszawa 1992
7. Międzynarodowa Droga Wodna E 70 w Europie i Polsce
8. Międzynarodowa droga wodna E70 „O projekcie”
- portal informacyjny Wrota Warmii i Mazur